

Datum
2026-07-02
Ert Datum
<Ange datum>

Diarienummer
RUN/260255
Er beteckning
KN2026/01343

Klimat- och näringslivsdepartementet

Svar på remiss om Att säga Ja! SOU2026:32, Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar

Region Värmland har fått tillfälle att lämna svar på rubricerad remiss från Regeringskansliet.

Region Värmland ser positivt på intentionerna av det delbetänkande Accelerationskontoret tagit fram. Vissa av förslagen ser vi dock behov av att de utreds vidare och även att de analyseras mer. Detta för att syftet med dem verkligen uppnås.

Region Värmland vill därför lämna följande synpunkter.

Stöd och rådgivning från statens sida

Värmland har en rad mindre kommuner med begränsade ekonomiska ramar, i samtliga finns kapacitet att hantera grundläggande näringslivsfrågor. Däremot är kapaciteten ofta begränsad när det gäller att hantera mer omfattande och komplexa etableringsprocesser. I många fall kombineras näringslivsarbetet dessutom med andra ansvarsområden, exempelvis kultur, besöksnäring och destinationsutveckling, vilket ytterligare begränsar möjligheterna att fokusera resurser på större etableringsärenden eller leverera önskat material till olika inkomna förfrågningar.

Etableringsfrämjande arbete bedrivs i Värmland i nära samarbete mellan region och kommuner och organiseras inom ramen för Region Värmlands verksamhet. Här finns en koppling till Business Sweden redan idag, liksom inom ramen för den regionala exportsamverkan. Business Swedens regionala arbete i praktiken varierar mellan olika delar av landet, och Region Värmland upplever att länet inte alltid prioriteras i den utsträckning som vore önskvärd.

För att en kommun ska kunna ta emot större företagsetableringar krävs en stabil grund i form av ekonomiska resurser, organisatorisk kapacitet och tillgång till nödvändig infrastruktur. I många av Värmlands mindre

Datum
2026-07-02

Diarienummer
RUN/260255

kommuner är dessa förmågor begränsade, vilket påverkar möjligheterna att både attrahera och genomföra större investeringar, särskilt i de fall där betydande initiala satsningar krävs inom exempelvis energiförsörjning och transportinfrastruktur.

En permanent statlig rådgivningsfunktion för att stärka stödet till kommuner i samband med större etableringar kan bidra med värdefull specialistkompetens, erfarenhetsutbyte och stärkt nationell samordning.

Viktigt att komma ihåg är att etableringsprocesser i hög grad är beroende av lokal och regional kunskap. Frågor som rör exempelvis lokal opinion, platsens förutsättningar och genomförandeförmåga kräver en god kännedom om den lokala. Den statliga rådgivningsfunktionen bör därför utformas som ett komplement till – och i nära samspel med – regional och lokal nivå.

Riktade statsbidrag för att stödja kommuners arbete med företagsetableringar kan fungera som smörjmedel för viktiga förberedande insatser och stärka kommunernas kapacitet i tidiga skeden. Det är dock ganska små resurser i jämförelse med vad det faktiskt kan komma att handla om. De mest resurskrävande investeringarna – såsom utbyggnad av elnät, transportinfrastruktur ligger utanför vad dessa medel kan finansiera. Det leder således inte till genomförbarhet. Starkare kommuner med redan etablerad kapacitet ha bättre förutsättningar att tillgodogöra sig stödet, medan mindre och mer resursbegränsade kommuner fortsatt möter betydande utmaningar.

De föreslagna åtgärderna är en ”bit på vägen” och såklart välkomna, men att de inte är tillräckliga för att möta utmaningarna som länets kommuner har – eller står inför.

Region Värmland delar Accelerationkontorets uppfattning kring de utmaningar många kommuner har i mottagandet av en stor företagsetablering och ser positivt på inrättandet av en statlig rådgivningsfunktion med den utformning som anges i förslaget. Vi ser även Business Sweden som en lämplig aktör att ansvara för detta.

Incitamentspeng och kommunernas ansvar för bostadsförsörjning etc.

Utredningens analys vilar i hög grad på en antagen logik där den så kallade etablerings- eller omställningskommunen ges ett huvudansvar för genomförandet.

Region Värmland bedömer att detta perspektiv är otillräckligt och riskerar att leda till ineffektiva lösningar ur ett regionalt utvecklingsperspektiv.

Datum
2026-07-02

Diarienummer
RUN/260255

Etableringar av den här digniteten är i praktiken regionala angelägenheter och påverkar funktionella arbetsmarknadsregioner snarare än enskilda kommuner. Arbetskraften bor ofta i flera kommuner, pendlar över kommungränser och nyttjar service och livsmiljöer i ett bredare geografiskt område. Bostadsmarknaden, arbetsmarknaden och vardagslivet är därför i praktiken regionalt organiserade.

En större företagsetablering kan också komma beröra mer än ett län, om etableringen sker i en gränskommun. För Värmlands del kan det även vara ett samarbete över nationsgränsen, då vi har flera utpräglade gränskommuner mot Norge.

Mot denna bakgrund är det inte rimligt att utgå från att en enskild kommun ska bära huvuddelen av ansvaret för markberedskap, planläggning, bostäder och social infrastruktur för att lösa ut hela kedjan av följdverkningar. En sådan ansvarsmodell riskerar att leda till både överbelastning av enskilda kommuner och ett ineffektivt utnyttjande av resurser i den större regionen. Den regionala nyttan kan komma att gå förlorad.

Region Värmland bedömer att utredningen i för liten utsträckning adresserar möjligheten till mellankommunal samverkan och behovet av ett stärkt mellankommunalt perspektiv. I många fall finns betydande potential att fördela funktioner geografiskt:

- Bostadsbyggande kan lokaliseras i flera kommuner inom pendlingsavstånd
- Service och välfärd kan utvecklas i samspel mellan kommuner
- Kultur och sociala funktioner är i praktiken redan regionala

Genom att organisera dessa frågor gemensamt kan både kapacitet och attraktivitet stärkas. Särskilt i regioner med flera små och medelstora kommuner är detta avgörande för att hantera större etableringar.

Utredningens förslag till statliga stöd riktas i huvudsak till enskilda kommuner, vilket bidrar till avsaknad av incitament för samverkan. Detta innebär en risk att systemet inte uppmuntrar samarbete, utan i stället förstärker enskilda kommuners ansvar och konkurrens om resurser.

Vi bedömer att statliga stöd i större utsträckning bör:

- möjliggöra gemensamma ansökningar från flera kommuner
- premiera samordnade lösningar inom funktionella regioner
- beakta effekter i hela arbetsmarknadsregioner, inte enbart etableringskommunen

Regionens roll behöver utvecklas

Utredningen berör i begränsad omfattning den regionala nivåns roll. Region Värmland bedömer att regionen har en central funktion i att:

Datum
2026-07-02

Diarienummer
RUN/260255

- samordna planeringsunderlag och analyser
- prioritera strategisk infrastruktur
- stötta mellankommunala överenskommelser
- säkerställa att statliga stöd används i ett regionalt sammanhang

Utan en tydlig regional samordning finns en risk att utvecklingsinsatser fragmenteras och att synergier mellan kommuner inte tas tillvara. Mycket av detta har vi möjlighet att göra idag, men regionens roll stärks om detta tydliggörs uppifrån.

Risk för suboptimering

Om ansvar för etableringar koncentreras till en enskild kommun finns en tydlig risk för suboptimering. Investeringar i bostäder, infrastruktur och service kan då ske utan tillräcklig hänsyn till regionala samband, vilket kan leda till överinvesteringar på vissa platser och outnyttjad kapacitet på andra. Ett mer regionalt organiserat arbetssätt möjliggör i stället en bättre balans mellan olika orter och ett mer effektivt nyttjande av befintlig struktur.

Region Värmland ställer sig frågande till förslaget om incitamentspeng och anser att den behöver utredas vidare. Vi delar synen på de utmaningar som lyfts men är tveksamma till om en incitamentspeng är rätt väg att gå. Det finns andra finansieringskällor från staten, som riktade statsbidrag, utlysningar, skatteutjämningsystemet etc. Någon av de finansieringskällorna borde kunna hantera de utmaningar som lyfts i delbetänkandet, utan att en extra finansieringskälla tillkommer. Det skapar onödig administration och osäkerhet i hur pengarna kan och ska användas. Kapaciteten hos kommunerna för att söka olika bidrag ser också väldigt olika ut, vilket innebär att syftet med pengarna kanske inte alls uppnås.

Vi ställer oss också tveksamma till bedömningen; "ett riktat statsbidrag för att bidra till finansiering av de åtgärder kommuner kan behöva vidta när de önskar attrahera och ta emot...". Är syftet med pengarna att vara proaktiv eller är tanken med pengarna att stötta kommuner där etableringar/expansioner de facto sker eller är på gång att ske? Risken är att pengarna för detta inte hamnar rätt.

Mot denna bakgrund vill Region Värmland särskilt framföra följande:

1. Etableringar bör hanteras som regionala utvecklingsfrågor
Ansvar och planering bör utgå från funktionella arbetsmarknadsregioner snarare än enskilda kommuner. Det kommunala planmonopolet ska dock självklart utgöra grund för planeringen.
2. Mellankommunal samverkan måste stärkas och regionens roll som samordnare bör tydliggöras
Bostadsförsörjning, service och livsmiljöer bör i ökad utsträckning lösas gemensamt mellan kommuner med stöd av regional nivå. Regionen bör ges

Datum
2026-07-02

Diarienummer
RUN/260255

en mer uttalad roll i att koordinera insatser och säkerställa ett regionalt perspektiv.

3. Statliga stöd bör utformas för samverkan

Stöd till etableringar bör kunna sökas gemensamt av flera kommuner och premiera regionala helhetslösningar.

4. Ansvarsmodellen bör utvecklas

Det är inte ändamålsenligt att lägga huvuddelen av ansvaret på en enskild etableringskommun. Ansvar, risk och nytta bör delas mellan flera aktörer.

Sammanfattningsvis delar Region Värmland utredningens bild av behovet av statliga insatser och förbättrade förutsättningar för etableringar. Samtidigt är det avgörande att dessa insatser kompletteras med ett tydligare regionalt och mellankommunalt perspektiv för att säkerställa långsiktigt hållbar utveckling.

Infrastruktur

Tillväxtpott

Region Värmland välkomnar en ökad tydlighet vad gäller möjligheter att stödja etableringar med statligt stöd för transportinfrastruktur. Vad statliga infrastrukturmedel kan användas till regleras främst i förordning (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur och förordning (2009:237) om statlig medfinansiering till vissa regionala kollektivtrafikanläggningar m.m. I nuläget finns inget legalt stöd för att stödja företagsetableringar eller expansion av befintliga företag utifrån investeringar i främst statlig transportinfrastruktur.

I utredningen föreslås det en nationell pott för ändamålet enligt samma princip som finns för den så kallade näringslivpotten som syftar till att utveckla järnvägens attraktionskraft där näringslivets företrädare i samråd med Trafikverket gör prioriteringarna. Det är troligen svårt att applicera den modellen på 290 kommuner med någon större precision om att göra rätt prioriteringar. Att det ska vara en nationell pott där nationella företrädare ska göra prioriteringen om vilka kommuner och etableringar som ska få ta del av medlen förefaller vara komplicerat. Det reser också en del frågeställningar eftersom det idag råder ganska vattentäta skott mellan vad som ska finansieras via länsplaner och den nationella planen.

För Värmlands del och säkert de flesta av landets län sker utveckling och etableringar främst inom det kommunala eller i anslutning till det regionala vägnätet. Det sistnämnda finansieras via de regionala planerna och kommuner kan söka statlig medfinansiering till det kommunala vägnätet från länsplanerna, men inte från den nationella planen. I sådana fall behöver den nationella potten vara användbar även för det regionala vägnätet. Storleken på potten verkar vara låg, cirka 1,2 miljarder fördelat på tolv år,

Datum
2026-07-02

Darienummer
RUN/260255

med tanke på de kostnader det innebär att till exempel göra nya anslutningar eller en ny cirkulationsplats.

Det regionala vägnätet utgör drygt nittio procent av det statliga vägnätet i Sverige. Alla investeringar i detta vägnät görs via länsplanerna. Länsplanernas samlade andel av den nationella planen utgör samtidigt cirka fem till sex procent. Det framgår inte av utredningen var de flesta etableringarna av ny verksamhet förväntas ske men Region Värmland uppskattar att merparten av nuvarande och framtida etableringar sannolikt har en stark koppling till det regionala vägnätet just för att det är helt dominerande i omfattning. Det behöver därför tas i beaktande för det slutliga förslaget om finansiering och hur det ska gå till.

Fördyrade kostnader

I utredningen framgår att staten, i form av Trafikverket, bör stå för merkostnaderna. I praktiken innebär det i sådana fall att det är berörda planer medlen ska hämtas från. I Värmland är det främst länsplanemedel som använts för denna typ av finansiering. Om länsplanemedel ska stå för hela merkostnaden innebär det att andra åtgärder i planen behöver flyttas eller strykas. Om staten ska stå för hela merkostnaden bör det också vara för att staten förorsakat den eller haft ett bristfälligt kostnadsunderlag för investeringen. Grundregeln bör vara, att var och en står för sina åtaganden och de eventuella merkostnader de medför. Om en kommun är medfinansier till en statlig åtgärd är det rimligt att staten står för hela merkostnaden under förutsättning att det inte är kommunala eller privata medfinansier som orsakat den genom till exempel nya kravställningar efter ingånget avtal.

Åtgärder kopplade till kompetensförsörjning

Flyttningsbidrag

Region Värmland ställer sig positiva till införandet av ett flyttningsbidrag. Region Värmland delar också uppfattningen om att bidraget i första hand ska inriktas på flytt till etablerings- och omställningskommuner.

Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux

Region Värmland ställer sig positiva till förslaget.

Nedskrivning av studieskulder

Region Värmland ställer sig försiktigt positivt till förslaget. Det bör dock, precis som framgår av betänkandet, utredas ytterligare så att syftet med vad man vill uppnå, verkligen nås. Region Värmland vill också framföra att om

Datum
2026-07-02

Diarienummer
RUN/260255

en möjlighet till nedskrivning av studieskulder ska införas, bör den också omfatta Yrkeshögskoleutbildningar också och inte enbart akademiska.

Erik Evestam
Ordförande Regionala utvecklingsnämnden, Region Värmland